

Vzteklina

Vzteklina je virové onemocnění zvířat známé již od starověku. Člověk tvoří jen náhodný článek v koloběhu viru v přírodě. Virus identifikoval francouzský biolog a chemik **Louis Pasteur** v 80. letech 19. století. Den jeho úmrtí (28.9.1895) si připomínáme jako **Mezinárodní den boje proti vzteklině**. V současnosti vzteklina ještě stále každým rokem zabije přes **55 000 lidí a miliony zvířat**. Asi k 95 % úmrtí lidí dochází v Asii a Africe. Většina lidí umírá na následky pokousání infikovaným psem a až 60 % obětí pokousaných psy tvoří **děti mladší 15 let**.

Vzteklina se vyskytuje na všech kontinentech světa kromě Antarktidy. Virus postihuje **centrální nervový systém savců** (způsobuje akutní zánět mozku a míchy). Z epidemiologického hlediska rozlišujeme:

1. **městský typ** (psi, kočky).
Geografické rozšíření : Asie, Afrika, Jižní Amerika, východní Evropa
2. **divoký, lesní typ** (divoce žijící zvířata: liška, mýval, skunk, netopýr,...)
Geografické rozšíření: Evropa, Severní Amerika)

K lidské nákaze nejčastěji dochází po napadení a pokousání (**virus se vylučuje do slin**) nemocným zvířetem To bývá zuřivé, vzteklé, někdy ale naopak přítulné a bez známek plachosti. Neadekvátní chování je způsobeno **poškozením mozku**. Jakýkoliv savec (např. tchoř, liška, vlk, netopýr, ale i býložravci jako koně, jeleni, skot) může nést riziko vztekliny pro člověka. Nákaza je možná i kontaktem s tělními tekutinami (slinami) nakažených zvířat, dostanou-li se přímo do očí, nosu, úst nebo otevřené rány.

V průmyslově vyspělých státech se virus vztekliny vyskytuje zpravidla jen u divokých zvířat, z nichž se může přenášet na domácí zvířata. Naopak v Africe, Asii a Latinské Americe jsou jejím hlavním rezervoárem převážně **toulaví psi**. Závažný problém představuje přítomnost viru u krev sajících **netopýrů** v Jižní a Střední Americe a hmyzožravých netopýrů v USA, Evropě a Austrálii, kteří se stávají rovněž jeho významným rezervoárem. Dosud nebyl nalezen vhodný způsob jejich plošné imunizace. Česká republika patří díky několikaleté absenci zvířecí vztekliny mezi oblasti tzv. **rabies free**. Tohoto výsledku bylo dosaženo hlavně plošným očkovaním (živou oslabenou vakcínou v návnadě) volně žijících zvířat, zejména lišek.

První příznaky vztekliny se mohou objevit **20 až 90 dní** po nakažení. Existují však případy, kdy inkubace proběhla již během jednoho týdne, nebo naopak za několik měsíců až jeden rok. Virus vztekliny se v místě poranění pomnoží a proniká do blízkého nervového zakončení. Odtud **putuje periferními nervy k centrálnímu nervovému systému** (mozku a míše). Během dvou až čtyř dní před propuknutím nemoci pacient pociťuje brnění, svědění a bolest v místě poranění, a přestože rána může být už zhojena, tyto příznaky se dále rozšiřují.

Chování pacienta se mění, bývá velmi často podrážděn. Dostavuje se únava, nechutenství, bolesti hlavy, nespavost, deprese apod. Potíže se zhoršují pro poškození centrálního nervového systému. Vzteklina se může projevit ve třech formách: křeče, šílenství nebo ochrnutí. Dojde-li k propuknutí vztekliny, je **smrt téměř jistá**. **Léčba rozvinutého onemocnění neexistuje**, a prozatím se podařilo pouze jednou převést pacienta přes akutní fázi, ale tento případ je naprosto výjimečný. Jedinou možností, jak nemoci zabránit, je okamžité **postexpoziční očkování**. Využívá se relativně dlouhé inkubační doby onemocnění s předpokladem, že během ní se vytvoří specifické protilátky po očkování a člověk vzteklinu nedostane. Zároveň s prvními dávkami vakcíny je nutno podat i již hotové protilátky (antirabické sérum). Postexpoziční očkování sestává z několika dávek vakcíny a séra aplikovaných podle určitých schémat. Provádí se pouze ve **speciálních centrech na infekčních klinikách**.

Cestovatelům můžeme nabídnout **preventivní (preexpoziční) očkování** před cestou do rizikových oblastí pokud charakter cesty a délka pobytu v endemické oblasti předpovídá zvýšené riziko. Očkování před cestou sestává ze **3 dávek vakcíny** (ve schématu 0.-7.- 21. nebo 28. den). V případě nehody (rizikového pokousání) získává postižený prostor na dokončení celého očkovacího schématu a vyhne se aplikaci séra, což je v boji o čas velmi významné.

Použité zdroje: www.cdc.gov/rabies
www.rabiescontrol.net
www.who.int/topics/rabies
www.worldrabiesday.org
SPC Verorab